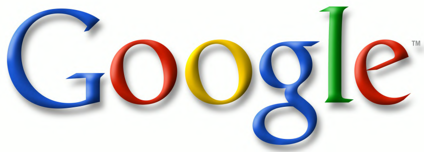
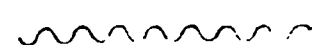

A. L. J. MELVILL VAN CARNBEE.

HET BEWIJS DER EEDSAFLEGGING

IN

eene Strafvervolging ter zake van Meineed.

UTRECHT,
J. DE KRUYFF.
1888.

Het bewijs der eedsaflegging

IN

EENE STRAFVERVOLGING TER ZAKE VAN MEINEED.

HET BEWIJS DER EEDSAFLEGGING
IN
EENE STRAFVERVOLGING TER ZAKE VAN MEINEED.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

NA BEKOMEN MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. G. H. LAMERS

Hoogleeraar in de Faculteit van Godgeleerdheid

EN MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAT

TEGEN DE BEDENKINGEN DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT

TE VERDEDIGEN

op ZATERDAG den 10den MAART 1888, des namiddags ten 3½ ure,

DOOR

AUGUST LEWIS JOHN MELVILL VAN CARNBEE,

geboren te Oosterbeek.

UTRECHT,

J. DE KRUYFF.

1888.

AAN MIJNE OUDERS.

VOORWOORD.

Bij het verlaten der Universiteit is het mij eene behoefte mijnen oprechten dank te betuigen aan U, Hoogleeraren der Juridische Faculteit wier onderwijs ik heb mogen genieten.

In het bizonder geef ik U, Hooggeleerde Heer POLS, *hooggeachte Promotor, de verzekering mijner erkentelijkheid voor de hulp en de bereidvaardigheid waarmede U mij bij het samenstellen van dit proefschrift hebt bijgestaan.*

Aan allen wier vriendschap ik in mijn studententijd heb ondervonden een hartelijken afscheidsgroet.

Floreat Academia Ultrajectina!

INLEIDING.

Op 21 September 1887 werd door het Gerechtshof te 's Hertogenbosch eene beslissing genomen omtrent een incident, waarbij, ook afgescheiden van de besliste vraag verschillende andere vragen rijzen; de bespreking van een tweetal van deze vragen kwam mij voor eene niet ongeschikte stof op te leveren voor dit mijn proefschrift ter verkrijging van den doctoralen graad.

Ik vond het incident en de beslissing vermeld in het Paleis van Justitie van 3 Oct. 1887 n°. 40. Het gaf sedert aanleiding tot een beroep in cassatie, en daar het bericht in het Paleis van Justitie niet geheel nauwkeurig is, en de stukken dezer zaak niet geheel in het licht zijn gegeven, is eene korte mededeeling van het incident en van den verderen

loop daarvan noodig, niettegenstaande het niet zoozeer te doen is dat incident en de beslissing van het Hof te bespreken, als wel eenige rechtsvragen te onderzoeken, die door het incident zijn gerezen of daaruit hadden kunnen rijzen.

Zekere J. v. d. H. stond voor het Gerechtshof te recht wegens meineed, door het afleggen eener valsche getuigenis, in eene strafzaak voor het Kantongerecht te Heusden. Als bewijsmiddel was overgelegd het proces-verbaal der zitting van het Kantongerecht te Heusden, vermeldende het hooren van J. v. d. H. als getuige in eene strafzaak. Dat proces-verbaal nu vermeldde wel dat door den getuige de eed was afgelegd, maar niet dat dit was geschied *op de wijze zijner godsdienstige gezindheid*. Het O. M. bij het Hof, uitgaande van de stelling dat dit alsnog moest worden bewezen, wenschte dit te doen door verklaring van den kantonrechter en van den griffier, die mitsdien als getuigen waren gedagvaard. De verdediger verzette zich echter tegen het hooren van deze getuigen, op grond dat het proces-verbaal eener terechtzitting niet mocht worden aangevuld door getuigenbewijs, en het Hof vereenigde zich daarmede

en weigerde bij incidenteel arrest die getuigen te hooren. Bij eindarrest werd daarop de beklaagde van rechtsvervolging ontslagen, op grond dat nu niet bleek dat de eed door hem was afgelegd op de wijze zijner godsdienstige gezindheid en dat mitsdien in elk geval een der vereischten voor meineed ontbrak. Tegen beide arresten kwam de proc.-gen. bij het Gerechtshof in cassatie. Hij betwistte niet de juistheid der einduitspraak van het Hof op zich zelve. Zijn grief tegen beide arresten betreft alleen de weigering om den kantonrechter en den griffier te hooren, bestond in beweerde schending, althans verkeerde toepassing van art. 198 W. v. Strafv. door 's Hofs stelling, dat het proces-verbaal hier door geen andere bewijsmiddelen had mogen worden aangevuld, en schending van art. 392 van hetzelfde wetboek.

Nadat de zaak in de zitting van den Hoogen Raad van 14 November 1887 was behandeld, en de voorziening bestreden door den advokaat Mr. J. Addink, nam in die van 28 November de adv. gen. Jhr. Mr. de Savornin Lohman de volgende conclusie, waaruit de zaak nader blijkt:

„De gerequireeerde heeft terechtgestaan ter zake van meineed in eene strafzaak.

Uit het proces-verbaal der desbetreffende terechtzitting bleek niet dat de verdachte eed was afgelegd naar de wijze van de godsdienstige gezindheid en de heer proc.-gen. heeft daarvan in hooger beroep nader bewijs willen leveren door getuigen.

Het Hof heeft echter verstaan dat die getuigen niet konden worden toegelaten op grond dat vlg. art. 198 Strafv. het proces-verbaal der terechtzitting moet geacht worden te bevatten alles wat op de terechtzitting is voorgevallen, te dien effecte, dat het door nader bewijs niet kan worden aangevuld, vervolgens is de beklaagde van rechtsvervolging ontslagen. Het alsnu door den heer proc.-gen. ingesteld beroep in cassatie is gericht eerstens tegen 's Hofs gewijsde, betreffende het niet toelaten der geproduceerde getuigen, en ten tweede tegen het eindarrest.

Blijkens de memorie is de heer requirant van oordeel dat de redeneering van het Hof had moeten leiden tot vrijspraak en niet tot ontslag.

Ware dit het geval, dan zou ik, in strijd met het gevoelen van den heer req. op dit punt, het beroep moeten houden voor niet ontvankelijk.

Ik houd echter 's Hofs redeneering voor juist, in zoover dit heeft ontslagen van rechtsvervolging en niet

heeft vrijgesproken. 's Hofs beslissing toch berust daarop, dat ofschoon wel bewezen is te achten het bij deze dagvaarding te laste gelegde afleggen eener verklaring onder eede, die verklaring niet voor, in den zin der wet, beëedigd kan worden gehouden, omdat het proces-verbaal der terechtzitting niet aantoont, dat de eed is afgelegd naar de wijze der godsdienstige gezindheid.

Daaruit leidt het Hof af, dat het te laste gelegde en bewezen verklaard feit niet strafbaar is, zoodat moet volgen ontslag van rechtsvervolging.

Overigens acht ik het beroep gegrond en vereenig ik mij met de gronden door den heer req. voor zijne opvatting van art. 198 aangevoerd.

Nergens is bepaald dat het Openb. Min. om te bewijzen wat is voorgevallen op de terechtzitting waar de valsche eed werd afgelegd, van geen andere bewijsmiddelen mag gebruik maken dan van het van die terechtzitting gehouden proces-verbaal, en de geschiedenis van het tegenwoordig art. 198, waaraan de regeering had willen zien toegevoegd eene alinea, houdende: „Hetgeen in het proces-verbaal niet is vermeld, wordt geacht niet te zijn geschied", bewijst m. i. duidelijk dat de door het Hof aan het proces-ver-

baal toegekende strekking, niet is die welke door den wetgever is bedoeld.

Ik heb de eer te concludeeren, dat de Raad zal vernietigen het gewijsde van het Hof te 's Hertogenbosch van 21 Sept. ll. en het arrest van 28 Sept. d. a. v. en de zaak zal verwijzen naar een aangrenzend Hof, om met inachtneming van het te wijzen arrest de zaak op het bestaand appél af te doen, de kosten te reserveeren tot aan de einduitspraak."

De Hooge Raad heeft vervolgens in zijne zitting van 27 Dec. 1887 uitspraak gedaan en zich vereenigd met de conclusie van het Openb. Min.

Het arrest laat ik hier volgen:

De Hooge Raad enz.,

Gelet op het middel van cassatie, door den req. voorgesteld bij memorie, luidende:

Schending, althans verkeerde toepassing van art. 198 Strafv. en schending van art. 392 van hetzelfde wetboek;

Gehoord den advocaat van den gerequireerde;

Overwegende dat de gerequireerde is beklaagd van op den 10 Juni 1887 op de openbare terechtzitting voor de behandeling van strafzaken van het Kan-

tongerecht te Heusden, in de zaak van het Openb. Min. tegen H. V. te Haarsteeg als getuige gehoord, in strijd met de waarheid opzettelijk onder eede te hebben afgelegd de verklaring zooals deze in de dagvaarding is opgenomen;

dat de Rechtbank dit feit heeft bewezen verklaard en den gerequireerde, als schuldig aan meineed, heeft veroordeeld;

dat bij de behandeling van de zaak in hooger beroep, blijkens het proces-verbaal der terechtzitting, als door den proc.-gen. opgeroepen getuige, onder anderen is verschenen de kantonrechter-plaatsvervanger te Heusden, die als zoodanig van de in de dagvaarding bedoelde strafzaak had kennis genomen;

dat, nadat door dezen de eed was afgelegd, door den proc.-gen. is verklaard dat hij dezen getuigen had opgeroepen, om aan te vullen hetgeen niet staat vermeld in het proces-verbaal van het verhandelde in de openbare terechtzitting van het Kontongerecht te Heusden, dd. 10 Juni 1887, namelijk of de op die terechtzitting gehoorde getuigen in de „zaak tegen H. V., alvorens hunne getuigenis af te leggen, den eed hebben afgelegd naar de wijze hunner gods-

dienstige gezindheid", met verzoek dat de president den getuige dit zou afvragen;

dat de raadsman van den beklaagde zich tegen het doen dezer vraag heeft verzet, en dat het Gerechtshof bij het incidenteel arrest, waartegen het beroep in cassatie in de eerste plaats is gericht, „dit verzet gegrond heeft verklaard en het hooren van den getuige ter aanvulling van het door hem met den griffier opgemaakt proces-verbaal·heeft geweigerd," zulks op grond dat vlg. art. 198 Strafv. de griffier proces-verbaal houdt van al het verhandelde ter terechtzitting en van de in acht genomen vormen en na de vaststelling en onderteekening van dat proces-verbaal daarin geen verandering kan worden gemaakt, terwijl het evenmin door getuigenbewijs mag worden aangevuld;

dat de proc.-gen. daarop heeft afgezien van het verder hooren van dien getuige en ook van het hooren van den volgenden getuige, den griffier bij gemeld Kantongerecht, zoomede nadat op zijn verzoek het verhoor van de door den beklaagde opgeroepen getuigen was voorafgegaan, van het hooren van de overige getuigen vanwege het O. M. gedagvaard;

dat vervolgens bij het eind-arrest, waartegen het beroep in cassatie mede is ingesteld, het Hof met den eersten rechter als bewezen heeft aangenomen dat de bekl. de in de dagvaarding vermelde verklaring als getuige had afgelegd, maar op grond dat uit het proces-verbaal der terechtzitting van het Kantongerecht niet bleek dat de bekl., alvorens die verklaring af te leggen, den eed van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen, had gedaan naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid, heeft geoordeeld dat in den zin der wet niet bleek van het afleggen van eene verklaring onder eede, zoodat van het misdrijf van meineed geen sprake kon zijn en een onderzoek naar het al of niet onware van die verklaring overbodig was;

O. ten aanzien van het middel van cassatie, dat dit is gericht tegen 's Hofs beslissing, gegeven bij het incidenteel arrest, dat art. 198 Strafv. het door den proc.-gen., ter aanvulling van het proces-verbaal der terechtzetting van het Kantongerecht, verlangde getuigenverhoor niet toeliet;

O. dienaangaande, dat genoemd artikel, door voor te schrijven dat in het proces-verbaal der terechtzitting aanteekening moet geschieden van de in acht

genomen vormen, medebrengt dat in het strafgeding waartoe het proces-verbaal betrekking heeft, de vraag, of de vormen in acht genomen zijn, uitsluitend in dat proces-verbaal hare beantwoording moet vinden;

dat hieruit echter niet volgt dat, wanneer zoodanig proces-verbaal in eene andere strafzaak als bewijsmiddel wordt bijgebracht, deze schriftelijke akte niet, evenals elke andere schriftelijke akte en elk ander bewijsmiddel, door andere, bij art. 392 van gemeld wetboek als wettig erkende bewijsmiddelen zou mogen worden versterkt en aangevuld, of overeenkomstig art. 394, door tegenbewijs zou mogen worden ontzenuwd;

dat derhalve het Hof, door op grond van art. 198 Strafv., het gevorderde getuigenverhoor te weigeren, dat artikel verkeerd heeft toegepast;

O. voorts, dat tot verdere toelichting van het middel met juistheid is opgemerkt, dat art. 392 veroorlooft om van elk misdrijf al de vereischten door getuigen te bewijzen, waaruit volgt dat het Hof, door het verzet tegen het door het Openb. Min. tot bewijs van een der bestanddeelen van het misdrijf noodig geoordeelde getuigenverhoor gegrond

te verklaren en dat verhoor te weigeren, dit artikel heeft geschonden;

O. dat het middel van cassatie is gegrond, en de vernietiging van het incidenteel arrest die van het eindarrest tengevolge moet hebben;

Vernietigt zoowel het incidenteel arrest den 21 Sept. 1887, als het eindarrest den 28 Sept. 1887 door het Gerechtshof te 's Hertogenbosch in deze zaak gewezen;

Recht doende krachtens art. 105 R. O. en gezien art. 370 Strafv.:

Verklaart ongegrond het verzet door den raadsman van den bekl. tegen het in het incidenteel arrest bedoeld getuigenverhoor gedaan;

Wijst de zaak terug naar het Gerechtshof voornoemd, ten einde, met in achtneming van dit arrest, op het bestaand hooger beroep opnieuw te worden berecht en afgedaan;

Bepaalt dat de uitspraak omtrent de kosten van cassatie wordt voorbehouden tot de eindbeslissing.

Naar aanleiding van dit proces rijzen verschillende vragen. De voornaamste is zeker die welke rechtstreeks werd behandeld en beslist. De bespreking

van deze met nog eene daarnaast staande vraag zal het onderwerp van dit proefschrift uitmaken.

I. Was in het onderhavige geval de eedsaflegging onvoldoende geconstateerd?

II. Mag bij vervolging ter zake van meineed het feit dat de de onware verklaring eene beëedigde is geweest, niet worden bewezen door getuigen?

---

§ 1.

Was in het onderhavige geval de eedsaflegging onvoldoende geconstateerd?

Over de vraag op welke wijze, d. i. in welke bewoordingen de behoorlijke beëediging der getuigen behoort te worden geconstateerd, zijn reeds vele rechterlijke beslissingen gevallen. Ook in Frankrijk heeft de zaak zich herhaalde malen voorgedaan en is op verschillende wijze beslist.

De Code d'Instruction Criminelle schreef dezelfde eedsformule voor voor de getuigen die gehoord werden voor den juge d'instruction, het tribunal de police en de cour d'assises in de artt. 75, 155 [1]) en 317;

---

[1]) Art. 155 C. d'Instr. Crim. Les témoins feront à l'audience sous peine de nulleté, le serment de dire toute la vérité, rien que la vérité; et le greffier en tiendra note, aussi que de leurs noms, prénoms, âge, profession et demeure, et de leurs principales déclarations.

alleen in het laatste artikel was bijgevoegd „de parler sans haine et sans crainte.''

Het Hof van Cassatie nu heeft geoordeeld dat de volgende uitdrukkingen niet voldoende aanduidden dat de eed was afgelegd volgens den zin der wet: que les témoins „ont prêté serment [1])'', „ont prêté le serment perscrit par la loi [2])'', „ont été entendus conformément à la loi [3])'', „ont déposé conformément à la loi,'' [4]) „ont prêté serment dans la forme ordinaire [5]),'' „dans les formes voulues par la loi [6]),'' „avec les formalités prescrites par la loi [7])''.

Faustin Hélie [8]) zegt hierover ongeveer het volgende: Het is duidelijk dat sommige van deze uitdrukkingen niet voldoende zijn om aan te duiden dat de eed werkelijk is afgelegd volgens de voorschriften der wet, vooral niet die waarin niet eens melding is gemaakt van den eed; maar wanneer op formeele wijze geconstateerd is (dat is door procesverbaal of vonnis), dat de eed is afgelegd „volgens

---

Arrest van de Cour de Cassation van:

1) 15 Jan. 1848. 2) 14 Dec. 1848. 3) 9 Dec. 1848. 4) 20 Nov. 1851. 5) 13 Sept. 1845. 6) 16 Sept. 1853. 7) 1 Aug. 1850.

8) Traité de l'instruction criminelle III § 499 n⁰. 3744.

de voorschriften der wet" of „overeenkomstig de wet," dan mag men niet meer eischen.

Gesteld zelfs dat de rechter, niet eenvoudig naar de voorschriften der wet, maar naar een der genoemde drie artikelen verwijzende, bij vergissing naar een verkeerd artikel verwees, dan zou dit toch niet beletten dat aan de formaliteiten was voldaan, daar alle drie wat dit betreft, eensluidend zijn. Alleen wanneer hij hiermede verwarde den eed voorgeschreven voor deskundigen of dien, welke in de Code de Procédure Civile voorkomt, zou het onderscheid kunnen maken, zoodanig eene onregelmatigheid echter mag men bij een rechter niet veronderstellen.

De Fransche jurisprudentie heeft aangenomen dat het *wel* voor bewezen moet worden gehouden dat aan de formaliteit in quaestie is voldaan wanneer òf in het proces-verbaal of in het vonnis de eedsformule woordelijk is opgenomen,[1]) òf het artikel volgens welk de eed is afgelegd vermeld is, óf vermeld staat: „que les témoins ont été entendus après prestation

---

Arrest van de Cour de Cassation van:
[1]) 18 Juni 1852.

de serment et accomplissement des autres formalités prescrites par la loi". [1])

Het onderscheid van deze met de door de jurisprudentie verworpen uitdrukkingen is niet groot en m. i. niet groot genoeg in ieder geval om die verschillende beslissingen te rechtvaardigen. De reden echter zal wel daarin gelegen zijn, dat die arresten genomen zijn op verschillende tijden en daardoor door verschillend samengestelde hoven.

In ons recht is de quaestie ook in verschillenden zin beslist:

Volgens arresten van den Hoogen Raad van 3 Jan. 1887 en 27 Juni 1887 [2]) blijkt het *niet* dat aan de formaliteiten door de wet voorschreven is voldaan, wanneer in het proces-verbaal alleen staat dat de getuige den eed van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen heeft afgelegd, zonder bijvoeging dat die is afgelegd volgens zijne godsdienstige gezindheid. Vroeger huldigde de H. R. eene tegenovergestelde meening zooals blijkt o. a. uit het arrest

---

Arrest van de Cour de Cassation van:

[1]) 14 Febr. 1845.

[2]) Weekblad van het recht n°. 5384 en 5450.

van dit college van 22 April 1879 [1]) en tal van vroegere arresten.

Volgens arresten van den H. R. van 27 Juni 1887 en 4 April 1887 [2]) blijkt dit *wel* wanneer in het proces-verbaal staat, dat is afgelegd de eed „door de wet gevorderd" of „dat de eed is afgelegd volgens art. 161 Wetb. v. Strafv. Het onderscheid is hier duidelijker, in de eerste gevallen toch werd de eed omschreven en zou men, dit systeem volhoudende, ook moeten vermelden dat die was afgelegd volgens de godsdienstige gezindheid: in de twee andere gevallen ligt dit in de uitdrukkingen zelf opgesloten.

De tegenwoordige jurisprudentie van den H. R. vordert mitsdien dat ook speciaal zij geconstateerd dat de eed is afgelegd naar de wijze der godsdienstige gezindheid van den getuige. Het zou te ver voeren de bedenkingen te bespreken waartoe deze beslissing aanleiding geeft, en met het oog op de vroegere jurisprudentie is de motiveering van het arrest van 3 Jan. 1887 vrij schraal. Maar aangenomen dat die beslissing juist is, rijst de vraag of

---

1) Weekblad van het recht n°. 4385.

2) Idem n°. 5448 en 5404.

ze in het onderhavige geval eenigen invloed kon uitoefenen. Het gold hier niet de vraag of de verklaring van den getuige al dan niet te recht als een wettig bewijsmiddel was gebezigd in de voor het Kantongerecht te Heusden behandelde zaak, maar of ze een meineed opleverde in den zin van art. 207 Wetb. v. Sr. Bij zijn eindarrest besliste het Hof te 's Hertogenbosch dat een der vereischten van meineed ontbrak omdat niet bleek dat de beklaagde een eed had afgelegd op de wijze zijner godsdienstige gezindheid. Het Hof nam dus aan dat voor het bestaan van meineed niet voldoende is dat opzettelijk eene valsche verklaring onder eede is afgelegd, maar dat de eed moet zijn afgelegd op de wijze van bekl.'s godsdienstige gezindheid.

Dit nu is in strijd met de jurisprudentie tot nu toe betreffende meineed steeds gevolgd. Meermalen heeft zich het geval voorgedaan eener valsche verklaring afgelegd onder eede door personen, die onbevoegd waren onder eede als getuigen te worden gehoord, of die haar afgelegd hadden onder de *belofte*, hoewel behoorende tot eene gezindheid die den eed niet verbiedt. Alleen ten opzichte van personen onbevoegd tot den eed als jonger dan 16

jaar, nam de H. R. aan dat geen valsche getuigenis kon worden aangenomen, doch uitsluitend op grond dat bij deze van *eedschennis* geen sprake kan zijn, daar de wet, door ze onbevoegd te verklaren den eed af te leggen, ze fictione juris et de jure onbekwaam verklaart het gewicht van den eed te begrijpen. [1]) Voor de onbevoegden op grond eener vroegere veroordeeling nam daarentegen de H. R. het tegendeel aan, [2]) en ook de valsche verklaring onder belofte in plaats van eede afgelegd door iemand die, Roomsch-Katholiek zijnde, zich in strijd met de waarheid voor een Doopsgezinde had uitgegeven, werd eene strafbare valsche getuigenis verklaard. [3]) Voor het bestaan van strafbare valsche getuigenis was dus niet noodig dat die getuigenis als wettig bewijsmiddel kon beschouwd worden, en evenmin dat ze bevestigd was op de wijze der godsdienstige gezindheid; art. 207 Wetb. v. Sr. vordert het dan ook niet, het vordert alleen dat de valsche getuigenis

---

Arrest van den H. R. van:

[1]) 9 Oct. 1862, [2]) 23 Dec. 1856 en [3]) 1 Aug. 1862, vermeld bij Mr. M. Schooneveld P. Jzn.; 4e editie ad art. 361 n°. 4, 7 en 8.

is afgelegd onder eede of onder de belofte die krachtens de wet voor den eed in de plaats treedt, niet dat die eed of belofte in het bizondere geval die was welke de beklaagde naar zijne godsdienstige gezindheid had behooren af te leggen. En terecht wordt dit niet gevorderd. Voor meineed moet het volkomen onverschillig zijn, of iemand bevoegd is tot den eed of tot eene gezindheid behoort die den eed niet verbiedt, of er een anderen vorm voor bepaalt, is het volkomen onverschillig of zijne getuigenis per slot van rekening een wettig bewijsmiddel blijkt te zijn geweest of als zoodanig is gebruikt. Het is voldoende dat hij zijne valsche verklaring op een der bij de wet in het algemeen erkende wijzen van staving der waarheid heeft bevestigd, zoodat hij aan zijne valsche verklaring het voorkomen eener ware, den schijn van een wettig bewijsmiddel heeft gegeven. Meer te eischen ware het geheele misdrijf van meineed te schrappen, want ook de *valschheid* der verklaringen, al is ze nog zoo wettig in den vorm, maakt haar tot een onwettig bewijsmiddel. Niemand toch zal beweren dat de rechter van eene door hem als valsch erkende getuigenverklaring gebruik mag maken, als van een wettig bewijsmiddel,

om er zijne overtuiging op te vestigen. Bevatte dus het proces-verbaal der terechtzitting van het Kantongerecht te Heusden de vermelding der beëediging en kon het tot bewijs der beëediging dienen, dan was alles bewezen, waarvan art. 207 Wet. v. Strafr. het bewijs vordert.

---

§ 2.

Mag bij vervolging ter zake van meineed het feit, dat de onware verklaring eene beëedigde is geweest, niet worden bewezen door getuigen?

De gronden, waarop eene ontkennende beantwoording dezer vraag steunt, zijn uit het incidenteel arrest van het Hof wel te gissen, maar daarin niet nader verklaard. Blijkbaar kende het aan het proces-verbaal der terechtzitting eene bizondere bewijskracht toe. De beslissing van den Hoogen Raad beweegt zich dan ook uitsluitend op dat gebied. In werkelijkheid is echter de vraag ruimer, daar het geval zeer wel denkbaar is, dat geen proces-verbaal kan worden overgelegd, althans is overgelegd. De vraag moet dus ruimer worden gesteld en behandeld dan ze in die arresten voorkomt, en wel als de vraag: op hoedanige wijze kan en mag bij eene strafver-

volging ter zake van meineed het bewijs worden geleverd, dat de van valschheid betichte verklaring is afgelegd onder eede? Dit heeft bovendien het voordeel de onderscheiding, waarop de beslissing van den Hoogen Raad berust, duidelijk te doen uitkomen. Het geldt niet de beteekenis van het proces-verbaal in het geding waartoe het betrekking heeft, maar de beteekenis van het proces-verbaal in een ander geding, en wel als bewijsmiddel in eene strafzaak tot staving van een feit, dat deel uitmaakt van de wezenlijke vereischten van het beklaagde misdrijf.

Bij het onderzoek der vraag in dien ruimeren zin komen in de eerste plaats in aanmerking de algemeene regels betreffende het bewijs in strafzaken. Onze wet huldigt de zoogenaamde negatieve wettelijke bewijsleer. Volgens art. 391 Wetb. van Strafv. mag niemand veroordeeld worden, tenzij de rechter door wettige bewijsmiddelen de overtuiging hebbe bekomen, dat een strafbaar feit werkelijk heeft plaats gehad en dat de beklaagde daaraan schuldig is. Het bewijs, dat eene valsche verklaring onder eede is afgelegd, mag dus alleen door wettige bewijsmiddelen worden geleverd. Deze worden in art. 392 opgenoemd. Laat men de aanwijzingen ter zijde,

dan heeft men drie wettige bewijsmiddelen, die in aanmerking kunnen komen voor het bewijs der beëediging: getuigenverklaringen, schriftelijke bescheiden en de bekentenis. Feitelijk zijn allen voor het verlangde bewijs ongetwijfeld geschikt. Het feit dat en op welke wijze de beklaagde een eed heeft afgelegd, kan zoowel uit zijne eigene verklaring of bekentenis als uit de verklaringen van anderen of uit eene schriftelijke verklaring blijken. Volgens art. 393 kunnen al deze bewijsmiddelen, zoowel op zich zelve afzonderlijk als onderling vereenigd, tot daarstelling van rechterlijke overtuiging dienen voor zoover ze met de voorschriften van de volgende artikelen overeenkomen. Rechtens is dus ook geen dier bewijsmiddelen uitgesloten, wanneer het maar overeenkomt met de voorschriften voor elk dier bewijsmiddelen in de volgende afdeelingen van den titel over het bewijs gegeven. Vergelijkt men nu de voorschriften dan vindt men geen enkel waaruit eene uitsluiting ten opzichte van het feit der beleediging of van eenig ander feit kan worden afgeleid.

Het zou echter kunnen zijn, dat die uitsluiting indirekt volgde uit eenig ander voorschrift van de wet, waarbij aan een dier bewijsmiddelen ten op-

zichte van het feit der beëediging eene bewijskracht of eene beteekenis werd toegekend, die het gebruik van andere bewijsmiddelen buitensloot. De mogelijkheid hiervan, zelfs al ware het in strijd met de aangenomen bewijsleer, valt moeielijk te ontkennen. Het is voldoende te wijzen op het feit, reeds in de conclusie van den advocaat-generaal bij den Hoogen Raad vermeld. Bij de herziening van het Wetboek van Strafvordering stelde de Regeering voor aan het tegenwoordig art. 198, handelende over het proces-verbaal der terechtzitting, eene alinea toe te voegen, luidende: „Hetgeen in het proces-verbaal niet is vermeld, wordt geacht niet te zijn geschied," terwijl de Heer Gratama als amendement voorstelde, in plaats daarvan te lezen: „Het proces-verbaal levert bewijs op van hetgeen daarin vermeld staat." [1]). Dit amendement werd ingetrokken en het voorstel der regeering verworpen, maar, ware een van beiden aangenomen, dan zou het proces-verbaal als uitsluitend bewijsmiddel zijn aangewezen bij de wet, ook

---

1) Mr. E. A. Smidt, Geschiedenis van het Wetboek van Strafvordering, I bladz. 577 en vlgg. Mr. A. A. de Pinto, Het herziene Wetboek van Strafvordering, II bladz. 183 en vlgg.

voor zooveel betreft de beëediging. En het verdient opmerking, dat de gedane voorstellen niet schipbreuk leden, althans niet bestreden zijn op grond dat ze in strijd waren met onze bewijsleer, maar op grond dat men ze onnoodig vond, als bevattende iets, wat ook zonder dat uit de wet volgde. De wijdere strekking der voorgestelde bepalingen, die ook het door den Hoogen Raad onderscheiden geval, dat zoodanig proces-verbaal als bewijsmiddel in eene andere strafzaak werd bijgebracht, omvatte, werd blijkbaar over het hoofd gezien. Uit eene verwerping der voorstellen met den advocaat-generaal bij den Hoogen Raad een bepaald argument te putten omtrent de bedoeling van den wetgever in betrekking tot het onderhavige geschil, ware dus eenigszins gewaagd.

Wanneer men nu onderzoeken wil of zoodanige bizondere bewijskracht of beteekenis aan eenig bewijsmiddel is toegekend, moet de aandacht dadelijk vallen op die schriftelijke bescheiden of akten, die meer bizonder zijn aangewezen tot het constateeren van feiten in den loop van een strafgeding voorvallende, en eigenlijk alleen in aanmerking kunnen komen, te weten het proces-verbaal in art. 174 Wetboek van Strafvordering vermeld, en het

proces-verbaal der terechtzitting, waarover art. 198 handelt.

Dat deze proces-verbalen bewijskracht bezitten, tot de schriftelijke bescheiden behooren, die als wettige bewijsmiddelen doòr den rechter kunnen en moeten worden aangenomen, is niet betwist, al wordt het nergens uitdrukkelijk bepaald. De bepalingen althans waarop men zich gewoonlijk beroept, zijn in deze niet toepasselijk, en het is van belang dit aan te toonen, omdat men de bizondere bewijskracht dier proces-verbalen uit die bepalingen afleidt. Gewoonlijk verwijst men naar art. 400 (436 oud) Wetb. v. Strafv. Dit was o. a. het geval met den heer Huber, die, als lid der commissie van rapporteurs bij de jongste herziening van het Wetb. van Strafv., de hierboven vermelde voorstellen van de Regeering en van den heer Gratama bestreed, en blijkbaar het gevoelen der 2e Kamer vertegenwoordigde. [1]). De commissie van rapporteurs had voorgesteld het 5e lid van art. 221*i* van het Regeeringsvoorstel. („Hetgeen in het proces-verbaal niet is

---

[1]) Mr. E. A. Smidt, Geschiedenis van het Wetboek van Strafvordering, I bladz. 577 en vlgg.

vermeld, wordt geacht niet te zijn geschied") te doen vervallen, en had zich tegen het voorstel van den heer Gratama verklaard. Namens de Commissie zeide nu de heer Huber: „Door de Commissie van Rapporteurs is voorgesteld dit vijfde lid van art. 221*i* te laten vervallen, terwijl de heer Gratama er eene andere lezing aan wil geven. De Commissie gaat principieel met den heer Gratama geheel mede. Ook wij wenschen niet in de wet de bepaling te zien opgenomen, dat wat in het proces-verbaal niet vermeld is, geacht moet worden te zijn niet geschiedt. Wij vreezen dat dat te ver gaat; kon men altijd volkomen vertrouwen dat in de processen-verbaal geen fouten konden voorkomen, dan was de bepaling uitstekend, maar in elk werk kunnen fouten voorkomen. Dus gaat het niet aan, wanneer eene kleinigheid, die toch is voorgevallen, vergeten wordt te vermelden, (wat gemakkelijk kan gebeuren bij het groot aantal zaken op eene terechtzitting behandeld) zulks dan eene nietigheid van al het behandelde en besliste zou ten gevolge hebben. Wij willen deze zaak veel liever overlaten aan de jurisprudentie.

Nu is er dat verschil tusschen den heer Gratama en ons. De heer Gratama wenscht de negatieve

bepaling positief te maken; wij wenschen de bepaling geheel te laten vervallen. De Commissie maakt zich daarover niet warm, maar meent dat haar amendement beter is, omdat hetgeen de geachte afgevaardigde wil dat het proces-verbaal een volledig bewijs zal opleveren van hetgeen er in vermeld staat, reeds in de wet staat. Een proces-verbaal is eene authentieke akte, en in burgerlijke zaken heeft eene dergelijke akte kracht van bewijs van hetgeen er in vermeld staat. Nu staat in art. 436 (400) Strafv. dat de bewijskracht van bescheiden en authentieke akten wordt overgebracht voor dergelijke akten ook op het Wetb. v. Strafv., zoodat als het amendement van den heer Gratama wordt aangenomen, eigenlijk tweemaal hetzelfde in de wet zou staan. In dat opzicht geloof ik dat ons amendement de voorkeur verdient.''

Het amendement der Commissie werd daarop met algemeene stemmen aangenomen.

Hetzelfde gevoelen was reeds in 1841 door het voormalige Provinciale Gerechtshof van Noord-Brabant uitgesproken in een arrest van 27 Juli 1841 [1]) dat ik hier insgelijks woordelijk mededeel.

---

[1]) Weekbl. v. h. R., n°. 211.

Gezien het exploit van den deurwaarder de Bruijn van 22 Juli 1841, behoorlijk geregistreerd, waarbij de beklaagde heeft doen dagvaarden als getuigen den subst.-officier en subst.-griffier van de Rechtbank te 's Hertogenbosch;

Gehoord het antwoord van den verdediger op de vraag van den proc.-gen. dat de getuigen zijn gedagvaard, om de feiten in het proces-verbaal der terechtzitting vermeld op te helderen;

Geh. den proc.-gen., verklarende zich tegen het hooren der getuigen te verzetten;

Geh. den verdediger concludeerende dat het Hof de gedagvaarde getuigen gelieve te hooren;

Het Hof, na te hebben geraadpleegd overeenkomstig de wet;

Overwegende dat door den raadsman en gevolmagtigde van den beklaagde en geint. is te kennen gegeven, dat de verklaringen door de beklaagden als getuigen van wege den bekl. opgeroepen heeren P. en S. beide bij de Arr. Rechtbank te 's Hertogenbosch af te leggen, zouden moeten loopen over den inhoud van het verhandelde ter terechtzitting van de 2e of Corr. Kamer van de Arr. Rechtbank te den Bosch van 27 Mei 1841, in zake tegen den be-

klaagde en geintimeerde, en moeten strekken tot nadere opheldering der in het audientieblad gerelateerde feiten;

O. dat het verhandelde ter terechtzitting wordt opgenomen in het proces-verbaal der audientie vlg. art. 214 en 227 in verband met art. 184 Wetb. v. Strafv., en dat deze verbalen van terechtzittingen in behoorlijken vorm, zooals in casu gehouden, naar aanleiding van art. 436 Wetb. v. Strafv. in verband met art. 1905 B. W. als een authentieke akte, voor het Hof verbindend zijn, en althans het Hof in geen geval bevoegd kan zijn om betrekkelijk de daarin gerelateerde als ter terechtzitting voorgevallen daadzaken of ter ontwikkeling, opheldering of uitbreiding derzelve, de rechterlijke ambtenaren die tot daarstelling van zulk een verbaal, in hunne bediening werkzaam zijn geweest of daartoe hebben kunnen medewerken, als getuigen te hooren, naardien het hooren van getuigen in diervoege zoude kunnen leiden om aan den inhoud van het audientieblad eene andere en daarmede strijdende strekking te geven; terwijl de wet bij art. 184 Sv., aan partijen het recht toekent, om opzettelijk aanteekening te doen houden van zoodanige omstandigheden, als zij in hun belang noodig oordeelen.

Verklaart dat de van wege den beklaagde en geïntimeerde, als getuigen geroepen personen de heeren P. en S. niet zullen worden gehoord.

Tegen deze meening bestaat echter een bezwaar. Art. 400 (436 oud) verwijst niet in het algemeen naar de bewijskracht van bescheiden in burgerlijke zaken, maar naar de voorschriften dienaangaande. Daardoor kunnen alleen zijn aangewezen art. 1904 volg. B. W. Wij vinden hier dat eene authentieke akte volledig bewijs oplevert, *tusschen partijen en rechtverkrijgenden* d. i. tusschen hen die samen die akte verleden hebben: de bewijskracht wordt dus uitdrukkelijk beperkt tot partijen en hare rechtverkrijgenden, en nu kan men in het strafrecht toch moeielijk aannemen dat er in het proces in den zin van het B. W. partijen zijn die onderling eene akte opgemaakt hebben ten bewijze van hetgeen tusschen hen heeft plaats gehad of door hen is overeengekomen. En ook de verdere bepalingen van het B. W. betreffen alleen de bloot formeele bewijskracht van geschriften tusschen partijen. De toepassing dus van het B. W. is hier onmogelijk. Te onderzoeken welke de beteekenis is

van deze wijziging in art. 400 Wetb. v. Strafv., ligt niet op mijn weg; alleen dit is zeker, dat de bewijskracht van het proces-verbaal er niet uit te putten is.

De bewijskracht zal dus afgeleid moeten worden uit iets anders.

In art. 174 [1]) wordt de bevoegdheid gegeven aan den rechter onderzoek te bevelen, en zoo noodig de zitting te schorsen, dus facultatief, het hangt van hem af; maar indien hij hiertoe besluit, dan wordt

---

[1]) Art. 174 Wetb. v. Strafv.: Indien een getuige verdacht wordt zich op de terechtzitting aan het misdrijf van meineed te hebben schuldig gemaakt, kan de Rechtbank, hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van den officier van justitie of op het verzoek van den beklaagde, dienaangaande onderzoek bevelen, met schorsing, zoo noodig, der zaak tot na den afloop van dat onderzoek.

In dat geval wordt door den griffier dadelijk proces-verbaal opgemaakt en met den president en de rechters onderteekend. Het proces-verbaal bevat de afgelegde verklaring van den getuige.

De verklaring van den getuige wordt hem voorgelezen en door hem onderteekend. Bij gebreke aan onderteekening vermeldt het proces-verbaal de weigering of de reden van verhindering.

De rechtbank kan daarop rechtsingang verleenen volgens de bepalingen van den derden Titel.

Het proces-verbaal wordt door de rechtbank in handen gesteld van den officier van justitie.

een proces-verbaal opgemaakt, dat door den president, rechters en griffier moet worden geteekend. De van meineed verdachte werkt daartoe in zooverre mede, dat het zijne verklaring bevat, en hij deze teekent. Toch kan men het kwalijk om die reden voor eene tusschen partijen verleden akte houden. En dat de getuige ook den eed heeft afgelegd, behoeft er niet in te staan. Het zal er in den regel wel in vermeld worden en het is regelmatig dit er ook bij te voegen, maar het behoeft niet, en behoort in allen gevalle niet tot dat deel der akte dat de verdachte met zijne handteekening bevestigt.

Art. 400 kan dus de bizondere bewijskracht dier proces-verbalen niet verklaren. Maar kunnen ze wellicht geacht worden tot de in art. 401 bedoelde stukken te behooren? Ook hier biedt het proces-verbaal van art. 174 eenige analogie. Het wordt uitsluitend opgemaakt ter zake van den meineed en wel door een ambtenaar ter plaatse aanwezig waar het misdrijf wordt gepleegd; en het strekt meer speciaal om feiten te constateeren, die later in het geding betreffende den meineed moeten bewezen worden. Het heeft dus groote analogie met de proces-verbalen door de opsporings-ambtenaren opgemaakt.

Toch kan het zijn bewijskracht aan art. 401 niet ontleenen, want het wordt niet oogemaakt door een opsporings-ambtenaar, en het wordt niet opgemaakt op den eed bij de aanvaarding van de bediening afgelegd, noch later bij eede bevestigd.

En zelfs al ware dit het geval, dan zou het geen andere bewijskracht hebben dan die welke op zichzelve onbetwist is, te weten dat het als bewijsmiddel kan dienen, voor zoover het geschikt is tot de overtuiging van den rechter te werken, maar ook niet meer. Het zou geenerlei absolute, formeele bewijskracht bezitten, en noodzakelijk vallen onder de bepaling van art. 394 Wetb. v. Strafv., door tegenbewijs kunnen ontzenuwd worden.

In het Fransche recht was dit eenigszins anders. Daar was vlg. art. 154 van de C. d'Instr. Cr. geen getuigenbewijs toegelaten tegen de procesverbalen der „officiers de police ayant reçu de la loi le pouvoir de constater les délits ou contraventions jusqu'à inscription de faux." Alleen tegen de verbalen van die ambtenaren, die niet dat recht hadden kon de rechter tegenbewijs toelaten. Bij de eersten dus moest eerst de akte van valschheid beticht worden en in dien zin een vonnis gewezen zijn om tegen den

inhoud op te komen. Ze bezaten dus eene formeele bewijskracht, die onze wet daaraan niet toekent.

Die bewijskracht moet mitsdien berusten op den aard dier proces-verbalen en hetgeen de wet daarvan zegt. Over dat van art. 174 sprak ik reeds uitvoeriger. Maar ook het proces-verbaal der terechtzitting behoort nog nader te worden besproken. Het wordt behandeld in art. 198 Wetb. van Strafv. Maar alvorens in ons recht de strekking van dit art. te bespreken, wil ik eerst het daarmede overeenkomende artikel van de Code d'Instruction Criminelle nagaan, dat door de wet van 1856 eene merkwaardige verandering onderging.

Volgens art. 155 van de Code d'Inst. Cr. moet de griffier aanteekening houden van de voornaamste verklaringen der getuigen; die verplichting, ofschoon tot bevel strekkende aan den griffier, is niet toegekend op straffe van nietigheid, daar deze clausule alleen hoort bij het eerste gedeelte, n. l. de eedsformaliteit zelve. Die aanteekeningen zijn van groote waarde, want zij kunnen bewijs leveren van het volbrengen der formaliteiten door de wet voorgeschreven en van de verklaringen der getuigen in

eerste instantie, zoodat zij den rechter in appèl kunnen besparen de getuigen opnieuw te hooren.

Er was voor deze aanteekeningen noch in art. 155 bij de zitting van den juge de police, noch in artikel 189 bij die van de tribunaux de police, eenige vorm voorgeschreven vóór de wet van 1856. Door deze verandering is door de jurisprudentie andere bewijskracht toegekend aan het proces-verbaal van deze artikels. Het komt mij niet onbelangrijk voor het verschil na te gaan.

De jurisprudentie heeft vóór 1856 aangenomen dat de aanteekeningen van den griffier, door hem onderteekend den inhoud bevestigen [1]), dat het niet noodig is dat ze geteekend zijn door den president of de getuigen [2]), dat het verzuim van aanteekeningen te houden of het gebrek aan onderteekening door den griffier geen nietigheid ten gevolge heeft, en dat het eenige gevolg is, dat het in acht nemen der wettelijke vormen, indien het vonnis ze niet vermeldt, niet geconstateerd is [3]).

De wet nu van 13 Juni 1856 had ten doel het

Arrest van de Cour de Cassation van:
[1]) 30 April 1842. [2]) 10 Dec. 1841. [3]) 26 Aug. 1853.

hooger beroep der correctionneele zaken te brengen voor de keizerlijke hoven; hierdoor werd het getuigenverhoor lastiger, daar nu dikwijls de afstand grooter werd door het mindere aantal rechtscolleges waarbij het hooger beroep van die zaken behandeld kon worden. Een middel om hieraan tegemoet te komen vond de Regeering in het toekennen van grootere bewijskracht aan het proces-verbaal der terechtzitting in eerste instantie en daarvoor art. 153 C. d' S. Cr. te wijzigen. Het ontwerp door de regeering voorgesteld behelsde de volgende veranderingen: het procesverbaal moest niet alleen de voornaamste, maar alle verklaringen der getuigen bevatten; er moesten ook in worden opgenomen de antwoorden van den beklaagde; het moest overgelegd worden aan het O. M. en ook aan den president gegeven worden om door hem te worden goedgekeurd binnen niet te langen tijd na de uitspraak van het vonnis, daar dan de herinnering nog versch en zeker was.

Het ontwerp werd in handen gesteld van eene commissie uit het Wetgevend Lichaam, die de veranderingen onvoldoende vond met het oog op het meerdere belang dat de proces-verbalen zouden krijgen. Zij kon zich dus met het ontwerp niet vereenigen

maar wel met een der amendementen die werden voorgesteld. Den inhoud van drie der voornaamste amendementen zal ik mededeelen waarvan het laatste de goedkeuring der commissie wegdroeg.

Amendement Aymé: „De griffier zal de verklaringen der getuigen en de antwoorden der beklaagden mededeelen in het proces-verbaal zooals ze hem door den president worden gedicteerd, een afschrift zal overlegd worden aan het O. M. en door den president worden geviseerd." De commissie vond hierin bezwaar voor het spoedige afdoen der zaken.

Amendement Champigny: „De griffier moet aanteekening houden van de verklaringen der getuigen en de antwoorden der beklaagden. Binnen drie dagen na de uitspraak van het vonnis moeten ze medegedeeld worden aan het O. M. en in geval zij het vragen ook aan de beklaagden, aan de civiele partij en aan de personen die civielrechterlijk verantwoordelijk zijn. Binnen denzelfden tijd zullen zij worden geviseerd door den president, die uitspraak zal doen over de geschillen die hierover mochten rijzen." De commissie kon zich ook met dit amendement niet vereenigen; zij oordeelde dat een debat over de juistheid der aanteekeningen van de terechtzitting na

de audientie gelijk stond met eene nieuwe terechzitting, en eindelooze verwikkelingen en vertragingen zou opleveren; daarbij zou het de vraag zijn of het geheugen van den president alleen voldoende zou zijn om de noodige verbeteringen er in te brengen zonder dat de meening van den getuige kon gevraagd worden, die toch het best in staat is over de juistheid te oordeelen.

Amendement Riché: „De griffier moet aanteekening houden van de verklaringen der getuigen en van de antwoorden der beklaagden; op aanvraag van het O. M. van den beklaagde, van de civiele partij of ambtshalve zal de rechtbank kunnen bevelen dat de aanteekeningen worden voorgelezen gedurende de zitting aan hen die de verklaringen en antwoorden hebben gegeven en dan zal er uitspraak gedaan worden over de aanmerkingen die op de aanteekeningen gemaakt worden.” De commissie heeft zich kunnen vereenigen met het principe dat aan dit amendement tot grondslag lag; zij oordeelde dat dit beantwoordde aan het doel van het ontwerp, nl. om zoo goed mogelijk de getuigenverklaringen in hooger beroep te vervangen en de beste waarborgen te geven voor de juistheid der aanteekeningen, door

deze ter terechtzitting reeds met het door de getuigen en beklaagden gesprokene te vergelijken. De commissie heeft dit amendement dus aangenomen en alleen de redactie in zoover gewijzigd dat de *voornaamste* verklaringen op bevel der rechtbank konden gelezen worden; in deze wijziging zag zij een waarborg dat de aanteekening woordelijk de verklaringen zouden bevatten.

De Conseil d'Etat heeft echter het amendement verworpen maar vastgehouden aan het ontwerp der Regeering. Ook art. 189 is veranderd en door de Conseil d'Etat op voorstel der commissie als volgt aangenomen: „Le greffier tiendra note des déclarations des témoins et des réponses du prévenu. Les notes du greffier seront visées par le président dans trois jours de la prononciation du jugement." Zoowel het doel waarmede de wet van 1856 is voorgesteld als de veranderingen die daardoor ontstaan zijn doen zien dat nu aan de aanteekeningen van den griffier bewijskracht werd toegekend behoudens het hierboven vermelde art 154.

In Frankrijk rees nu de vraag welke bewijskracht aan die aanteekeningen van den griffier was toe te kennen, en voor zoover de daarin opgenomen ver-

klaringen der getuigen en van den beklaagde betreft, beweerde men dat ze die was van een begin van bewijs in geschrifte [1]). De jurisprudentie vereenigde zich daarmede echter niet. De Cour de Cassation die dit bij haar arrest van 17 Juni 1841 bepaalde gaf daarvoor de volgende overwegingen:

O. dat indien art. 155 en 189 aan den griffier voorschrijft aanteekening te houden van de voornaamste verklaringen der getuigen, dit voorschrift zich niet uitstrekt tot de verklaringen van den gedaagde afgelegd tot zijne verdediging en dat dus het stuk als begin van bewijs bij geschrifte ingeroepen geen wettelijke beteekenis heeft;

O. dat die akte, die noch gelezen, noch geteekend door den rechter, noch voorgelezen aan den beklaagden, noch door hem onderteekend wordt, die niet aan eenige controle is onderworpen en die geen anderen waarborg voor de waarheid en juistheid oplevert dan het geheugen en doorzicht van den griffier, die deze alleen opstelt, niet kan vergeleken worden met de ondervragingen voor den rechter van

---

[1]) Cf. art. 1341 en 1347 Code Civile.

instructie noch met de ondervragingen over feiten in het burgerlijk proces;

O. dat men de kracht niet kan toekennen aan een geschrift, dat niet afkomstig is van den gedaagde, waarvan hij den inhoud niet heeft kunnen controleeren en dat hij zelfs niet gezien noch geteekend heeft.

Dit arrest is echter vóór de wet van 1856 gewezen en de vraag zou dus kunnen rijzen of na die wet hetzelfde oordeel over dat proces-verbaal zou moeten gelden. M. i. is hetgeen Faustin Hélie [1]) hieromtrent aanmerkt juist n l. dat, ofschoon volgens die wet de griffier ook aanteekening moet houden van verklaringen der beklaagden en die aanteekeningen door den president moeten goedgekeurd worden, zij toch niet aan den beklaagde voorgelezen, noch door hem onderteekend worden; bijgevolg kan men ook nu niet zeggen dat het geschrift afkomstig is van den beklaagde. Mitsdien kom ik tot de conclusie, dat ook na de wet van 1856 aan de aanteekening van griffier geen formeele bewijskracht werd toegekend, want wat onvoldoende is om een begin van bewijs

---

[1]) Traité de l'instruction criminelle III § 556 n°. 4222.

bij geschrifte te leveren, is van zelve onvoldoende om volkomen bewijs bij geschrifte te leveren. Dit toont echter tevens het verkeerde van een beroep op de bepalingen van het burgerlijk recht. Want heeft die beslissing tengevolge dat men nopens het in een geschrift vermelde feit geen getuigenbewijs mag leveren, dan is dat feit zelve onbewijsbaar geworden.

Nu keer ik terug tot art. 198 Wetboek van Strafvordering. [1]) Een proces-verbaal is, vlg. dit artikel eene akte die opgemaakt wordt door een ambtenaar die verplicht is daarin aanteekening te doen van de in acht genomen vormen en van al wat op

---

[1]) Art. 198 Wetb. v. Strafv. De griffier houdt proces-verbaal der terechtzitting, waarin achtereenvolgens aanteekening geschiedt van de in acht genomen vormen en van al hetgeen met betrekking tot de zaak ter terechtzitting voorvalt.

Het behelst tevens den zakelijken inhoud van de verklaringen der getuigen en deskundigen en van de opgaven der getuigen.

De president kan gelasten, dat daarin van eenige omstandigheid, verklaring of opgave aanteekening wordt gedaan.

Gelijke aanteekening geschiedt, wanneer een der rechters het verlangt, alsmede op de vordering van den officier van justitie of op het verzoek van den beklaagden.

Het proces-verbaal wordt door den president en den griffier vastgesteld en onderteekend binnen den termijn bij het eerste lid van art. 226 vermeld.

de zitting voorvalt alsmede van den zakelijken inhoud van de verklaringen der getuigen. Zoodanig stuk nu is een schriftelijk bescheid dat ongetwijfeld als bewijsmiddel kan worden gebezigd en dat bestemd is om als zoodanig dienst te doen. Het strekt meer bepaaldelijk om bij verdere behandeling der zaak, ook bij een ander college te doen blijken: 1e. de behoorlijke nakoming der vormen, 2e. wat door de getuigen en deskundigen en door den beklaagde is verklaard. Er is geen reden denkbaar waarom dit niet als bewijsmiddel zou mogen gebruikt worden, tenzij men aannam dat onze wet geen andere schriftelijke bescheiden als zoodanig erkende dan de in art. 400 en 401 genoemde. En het kan niet alleen in de zaak waarop het betrekking heeft, maar ook in andere zaken als bewijsmiddel worden gebezigd.

Daaruit volgt echter niet dat zoodanig proces-verbaal absolute, formeele bewijskracht bezit ten opzichte van hetgeen daarin wel of niet is geconstateerd. De bijvoegingen door de Regeering en den heer Gratama bij art. 198 voorgesteld, zouden haar die verleend hebben, maar zijn gelukkig verworpen daar ze in strijd waren met onze bewijsleer, die alle formeele waarheid verwerpt en overtuiging des rechters vor-

dert, en dan ook alle bewijsmiddelen uitdrukkelijk betwistbaar verklaart in art. 194.

De H. R. heeft dit dan ook erkend voor het geval dat proces-verbaal gebruikt wordt in eene andere strafzaak dan waartoe het behoort, maar schijnt het tegendeel aan te nemen voor zoover het gebruikt wordt in de zaak waartoe het behoort, althans voor zooveel betreft de nakoming der vormen en dit laatste wordt ook gewoonlijk aangenomen en is ook waarschijnlijk het eenige geval waaraan men bij de discussien over art. 198 dacht.

Waarop dit steunt is echter niet duidelijk, maar misschien berust het op eene verwarring van de feitelijke onmogelijkheid om het proces-verbaal te ontzenuwen met eene wettelijke uitsluiting der bevoegdheid.

Men heeft twee gevallen te onderscheiden, waarin het proces-verbaal kan overgelegd worden: 1e. in cassatie, 2e. in hooger beroep.

1e. *in cassatie.* De Hooge Raad, geroepen om te oordeelen over een beroep in cassatie, onderzoekt alleen of het middel, dat aangevoerd is, gegrond is, of de wet is nagekomen, maar onderzoekt niet de waarheid der feiten, die zich in het proces hebben voorgedaan. Het eenige bewijsmiddel nu dat de H.

R. heeft om te weten te komen of de vormen zijn in acht genomen, of de wet is geschonden is het proces-verhaal of het vonnis. Het is processueel onmogelijk dat bewijsmiddel te ontzenuwen, want alle mogelijkheid van bewijsvoering ontbreekt.

2e. *in hooger beroep*. Hier is de zaak geheel anders. Hier is tegenbewijs tegen het proces-verbaal feitelijk mogelijk, en rechtens niet uitgesloten. Maar het is zonder nut of wordt op andere wijze geleverd. Men moet hier onderscheiden. In het proces-verbaal moet melding gemaakt worden èn van de in acht genomen vormen, èn van de verklaringen der getuigen en van den beklaagde. Wat het eerste betreft, hiervoor zal nooit het proces-verbaal als bewijsmiddel overgelegd of aangevoerd worden, daar het in hooger beroep er niet toe doet of de vormen bij den rechter a quo zijn in acht genomen, indien zij maar zijn in acht genomen in hooger beroep. Wat het tweede betreft, hiervoor is het niet noodig, want als de rechter of partijen op dit punt bezwaren hebben tegen de nauwkeurigheid van het overgelegde proces-verbaal, dan kunnen zij dezelfde getuigen opnieuw doen hooren, en zal zich dus de vraag of tegen het proces-verbaal getuigenbewijs is toegelaten nooit voordoen.

Dat zoodanige betwisting van de nauwkeurigheid van het proces-verbaal, in de zaak waartoe het behoort, dus feitelijk is uitgesloten, bewijst niet dat onze wet haar uitsluit omdat ze er eene absolute bewijskracht aan toekent. Bestaat er feitelijk gelegenheid of mogelijkheid om het te leveren, dan is er niets dat het in strafzaken uitsluit.

Tot dusverre heb ik steeds verondersteld dat er een proces-verbaal aanwezig was, maar wat indien dit niet overgelegd wordt of kan worden, hetgeen b. v. door brand of verduistering zich kan voordoen? Hierbij kan m. i. geen twijfel heerschen of, na het voorgaande, getuigenbewijs is altijd toegelaten.

Ten slotte dus is het antwoord op deze vraag, dat geen bizonder bewijsmiddel is voorgeschreven voor het misdrijf van meineed; dat geen bewijsmiddel is uitgesloten noch eenig artikel niet toepasselijk verklaard; dat nergens uit blijkt dat proces-verbaal absoluut bewijsmiddel is en dat dus de constitutieve elementen van een misdrijf in alle voorkomende gevallen door getuigen mogen bewezen worden.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Hij wien zijne eigene zaak die met vruchtgebruik bezwaard is, gelegateerd is, kan naar Romeinsch Recht de waarde van het vruchtgebruik eischen.

II.

Die het recht van bewoning of gebruik heeft kan wegens de verhuring in strijd met artt. 870 en 873 B. W. niet van dit recht vervallen verklaard worden.

III.

De testamentaire bewindvoerder, wien door den erflater geen loon of legaat is toegekend, is niet gerechtigd het loon in rekening te brengen dat art. 1068 B. W. voor den uitvoerder eener uiterste wilsbeschikking bepaalt.

IV.

Een voetpad, gevestigd met bestemming voor algemeen en openbaar gebruik, is geen erfdienstbaarheid in den zin der wet, zoodat verzwijging van het bestaan daarvan in eene akte van koop en verkoop geene vordering tot schadevergoeding geeft.

V.

Artikel 904 B. W. is overbodig.

VI.

Er bestaat geen zwagerschap tusschen den eenen echtgenoot en het kind der ouders van den anderen echtgenoot dat na diens dood geboren is.

VII.

De clausule, dat de verzekeraar aan hem ten wiens behoeve iemand zijn leven heeft laten verzekeren, de verzekerde som zal uitbetalen ook in geval van zelfmoord, is geoorloofd.

VIII.

Indien een accoord op de in art. 842 Wetboek van Koophandel toegelaten 4° verificatievergadering is verworpen, hebben de crediteuren die tegenstemden recht

verkregen op de insolventie: een op eene 5° vergadering aangenomen accoord is mits dien voor homologatie onvatbaar.

IX.

Het zakboekje van een aangestelden, hoewel niet beëedigden makelaar, heeft volledige bewijskracht.

X.

De dagvaarding tot van waarde verklaring van het beslag moet zelfs dan afzonderlijk aan den bewaarder worden beteekend, wanneer de bewaring aan den gearresteerde zelf is opgedragen. Art. 94 Rv. is op deze verzuimen niet van toepassing.

XI.

Met het beroep in art. 214 al. 3 R. v. vermeld wordt bedoeld het beroep op de Rechtbank en niet van deze op het Hof.

XII.

Bij eene vervolging ter zake van meineed kan de eedsaflegging door getuigen worden bewezen.

XIII.

Onder „ambtenaren" genoemd in art. 184 W. v. Sr.

vallen niet alle personen die door het openbaar gezag zijn benoemd.

XIV.

Voorwaardelijke invrijheidstelling is ook wenschelijk bij mindere straftijden dan 3 jaar en niet wenschelijk bij langdurige straffen.

XV.

Terecht geeft art. 67 Wetb. v. Sr. een bepaalden termijn tot intrekking der klacht en laat deze niet toe tot aan de openbare behandeling.

XVI.

Een rijksveldwachter heeft geene bevoegdheid schadelijk gedierte te schieten zonder vergunning van den eigenaar van den grond.

XVII.

De verplichting in de G. W. aan de Regeering opgelegd, over alle wetsontwerpen het advies van den Raad van State in te winnen, verzwakt noodeloos de ministrieele verantwoordelijkheid.

XVIII.

Artikel VII der Add. Art. is in strijd met art. 80 al. 1 der G. W.

XIX.

Art. 221 al. 2 Gemeentewet is in strijd met Art. 144 ol. 1 G. W.

XX.

Het communisme kan de welvaart der arbeidersklasse in sommige gevallen en tijdelijk doen toenemen, maar zal die in het algemeen en op den duur verminderen.

